

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію Сюй На
«Концертно-сценічний артистизм вокалістів
у процесі виконання китайських народних пісень»,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво,
галузь знань 02 – Культура і мистецтво

XXI століття характеризується, з одного боку, складними кризовими цивілізаційними процесами, коли на зміну одній системі цінностей приходять інші, почасти такі, що засновані на запереченні культурного й естетичного досвіду попередніх поколінь, із чим пов'язано руйнування усталених засад, у тому числі, в музичній культурі. З іншого боку, поруч із таким штибу кризовими явищами, зростає та актуалізується взаємне зацікавлення різних країн до прояву самобутності різних культур, мистецтва, до соціально значущих ідеалів тощо.

Актуальність обраної теми дисертації та її зв'язок з науковими планами, програмами та темами. Серед новітніх досліджень молодих науковців рецензована праця представляє собою дослідження, що перебуває в річищі напряму у вітчизняній музичній науці, пов'язаного із збагаченням наукових здобутків іноземних здобувачів із КНР.

Дисертація Сюй На, присвячена дослідженню концертно-сценічного артистизму співаків у контексті виконавської практики китайських народних пісень, приваблює, насамперед, обраним тематично-проблемним дискурсом (царина музичної інтерпретології¹). Заявлена проблематика засвідчує важливість урахування музичною наукою специфіки національного мислення та досвіду національної самосвідомості культури, втілених у музиці та виконавстві².

¹ Сучасне виконавське музикознавство, згідно Сюй На (див. с. 88 тексту дис.).

² Музика як засіб збереження генетичної пам'яті, за О. Козаренком.

Вкажемо на ключові критерії безумовної актуальності теми рецензованої праці.

1) *Постановка проблеми* системного обґрунтування концертно-сценічного артистизму вокалістів та специфіки його прояву у процесі виконання китайських народних пісень. Наукова концепція, орієнтована на дослідження музично-виконавської діяльності співаків, зумовила відповідне підґрунтя дисертації (маємо на увазі виконавську складову представленої проблеми), в якій вповні розкриваються всі заявлені наукові завдання, обумовлені поставленою метою.

2) Досліджуваний матеріал (й отримані результати) засвідчують затребуваність й значущість вивчення інонаціональних традицій у наш час, ба більше – здійснений внесок у *музичну китаїністику*. Зокрема, дослідницький інтерес сфокусовано на концертно-сценічний артистизм співаків-вокалістів та його прояв у виконавській практиці інтерпретації зразків китайської традиційної культури, що є відомими на батьківщині, та, попри те, малодосліджені в українському музикознавстві.

Відтак, актуальність теми визначається, передусім, затребуваністю осмислення у музичній науці ХХІ століття народної пісенності Китаю як складової історичного буття національної музичної культури. Оригінальна концепція дисертації визначає прогресивність музичної китаїністики³ як однієї з найбільш динамічних галузей науки про музику в наш час.

3) *Феноменологічний дискурс*, покладений в основу розкриття теми дослідження, увиразнюється у залученні концепту «концертно-сценічний артистизм вокалістів», що постає влучним когнітивним інструментом при осягненні специфіки музично-виконавської діяльності співаків, у даному випадку, у контексті виконання народних пісень Китаю.

³ «Музична китаїністика у тій чи іншій мірі спирається на два основних історичних підходи до вивчення культури Китаю, дві базові наукові позиції – європоцентричну і китасцентричну» – слушно зазначає сучасний дослідник Чжан Сицой, автор розробки теорії декламаційності на ґрунті різних національних традицій (Чжан Сицой. Декламаційність як компонент виконавської вокальної виразності : дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю «025 – музичне мистецтво»; ХНУМ імені І. П. Котляревського. Харків, 2023. С. 75).

Концепція дослідження відповідає сучасним теоретичним розробкам щодо підготовки виконавців-співаків у закладах вищої освіти мистецького спрямування. Тема дисертаційної роботи Сюй На є відповідною напрямку наукових досліджень Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського «Музичне виконавство як об'єкт музикознавчого осмислення», що є підтвердженням її актуальності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна. Ціннісні домінанти наукової новизни отриманих результатів і висновків, сформульованих у дисертації, сфокусовані опонентом у наступних позиціях.

Серед відзначення здобутків здійсненого дослідження, після заявленої постановки проблеми, вкажемо на системність, що проявляється багатовимірно (в тому числі – на рівнях організації наукового тексту).

Системний підхід зумовлений і вибором предмету дослідження, адже сам ключовий концепт *концертно-сценічний артистизм вокалістів* «викристалізовується у сучасному науковому дискурсі, де проблемні питання артистизму розглядалися в контексті загальнокультурних категорій митців сценічної діяльності» (с. 3 тексту дис.), зокрема, театральної царини, музикантів-інструменталістів, хорових та оркестрових диригентів тощо. Тож *концертно-сценічний артистизм вокалістів* обґрунтовується як мистецтвознавчий феномен.

Національно-означена проблематика, що пов'язана з дослідженням музично-виконавської діяльності (і безпосередньо приналежна до галузі музичної інтерпретології), приваблює підходом врахування «духовно-світоглядної системи художньо-естетичних цінностей як продукту національного менталітету» (с. 192 із Висновків). Звідси – уможливорюються шляхи визначення фундаментальних закономірностей в художньому мисленні, що дозволяють розглядати культуру певного народу як *цілісність*.

Відтак, обумовлена затребуваністю теоретико-методологічного обґрунтування «якісного донесення вокалістами до слухачів/глядачів закладених у народних піснях (зокрема, різних провінцій Китаю) духовно-естетичних цінностей» (с. 26 тексту дис.), актуальність теми, а також наукова новизна отриманих результатів дослідження не піддаються сумнівам.

Значущість результатів дослідження для науки і практики. Практична цінність дисертації полягає в тому, що матеріали дослідження є затребуваними і можуть бути цінним доповненням для навчально-освітніх програм у навчальному процесі підготовки вокалістів у закладах вищої освіти мистецького спрямування. Результати наукових пошуків можуть стати в нагоді у виконавській інтерпретації не лише зразків китайських народних пісень, «а й інших вокальних творів в умовах їх концертно-сценічної презентації» (с. 29), що засвідчує широту дослідницького обрію висновків, які вивершують наукову концепцію Сюй На.

Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення такого типу наукових праць. Дисертаційне дослідження представлено у вигляді кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису. Дисертація має традиційну структуру та складається зі Вступу, трьох основних Розділів та висновків до кожного з них, Висновків, Списку використаних джерел та Додатків. В Анотації та Вступі сконцентровано виклад засадничих положень наукової концепції. Три виокремлені розділи, збалансовані за обсягом, зі своєю внутрішньої логікою будови формують звершену композицію цілого.

У Вступі дисертації обґрунтовано актуальність теми, сформульовано об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, розкрито наукову новизну отриманих результатів, практичне значення дослідження, зазначено відомості щодо апробації та впровадження отриманих результатів.

Перший розділ присвячено теоретико-методологічним засадам дослідження концертно-сценічного артистизму вокалістів у процесі виконання китайських народних пісень. Здобувачка, після здійсненого обґрунтування

«концертно-сценічного артистизму вокалістів» як мистецтвознавчого феномена (підрозділ 1.1.), ставить за мету дослідження методологічних підходів до класифікації видів концертно-сценічного артистизму вокалістів та його детермінант у процесі виконання китайських народних пісень. Як наслідок, це «дає змогу розмежувати концертно-сценічний артистизм вокалістів на внутрішній і зовнішній, а вивчення форм впливу означеного феномену на слухацьку / глядацьку аудиторію — на вербальний і невербальний» (с. 4 тексту дис.). При вивченні детермінант видів концертно-сценічного артистизму вокалістів (внутрішнього, зовнішнього, вербального чи невербального) Сюй На слушно акцентує увагу на врахуванні рефлексії як здатності особистості до самоаналізу і встановлення ступеня відповідності власних дій контексту актуальної ситуації. Обґрунтовується положення, що концертно-сценічний артистизм вокалістів базується на їхніх артистичних уміннях.

Другий розділ засвідчує обрану послідовну стратегію викладу наукової концепції здобувачкою і пов'язаний із вивченням специфіки «перевтілення вокалістів у художні образи китайських народних пісень» (див. назву Розділу), котре постає засадничим у концертно-сценічному артистизмі. Теоретичні положення проєціюються на конкретний музичний матеріал (зразки народної пісенності). Одним із переконливих висновків даного розділу слугує твердження Сюй На щодо ідентифікації художніх образів зразків народних пісень в уяві вокалістів, яке «здійснюється при домінуванні інтелектуальної сфери, яка забезпечує усвідомлений “відбір” уявних конструктів з мінімальним впливом чуттєвого власного “Я” на їх вибір (сукцесивні художні образи), або при домінуванні емоційної сфери, яка, навпаки, створює умови для максимального впливу власної чуттєвої сфери на вибір конструктів таких образів (симультанні художні образи)» (с. 133 тексту).

Третій розділ дисертації зумовлений необхідністю врахування прояву концертно-сценічного артистизму вокалістів у концертно-сценічній діяльності, що, в тому числі, втілилось у сформованій розлогій класифікації артистичних вмінь виконавців-співаків (див. Висновки Розділу 3, сс. 180–189). Сюй На

враховує і значення вправ, побудованих на методологіях «*дао*», «*конфуціанської концепції*», китайській системі «*цигун*» тощо, котрі, вочевидь, мають безпосередній вплив на концертно-сценічний артистизм вокалістів у процесі інтерпретації китайських народних пісень.

Окрасою розділу, що привертає окремо увагу опонента та є невід'ємною складовою здійсненого дослідження, постають наведені результати анкетування студентів-вокалістів Китайського університету Гонконгу (香港中文大學) та НМАУ імені П. І. Чайковського (питальник анкети надано у Додатках Д). Висновки здійсненого дослідження логічні та переконливі.

Отже, підсумовуючи, можемо засвідчити, що дослідження за своєю структурою та змістом відповідає встановленим вимогам щодо дисертаційних праць третього освітньо-наукового рівня.

Повнота викладу результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях. Вкажемо на апробацію основних результатів дослідження, що представлена публікаціями одноосібних наукових статей за темою дисертації, з яких *три* – у спеціалізованих фахових виданнях України, затверджених МОН України (в тому числі, результати дослідження представлені у *чотирьох* наукових працях апробаційного характеру). Матеріали публікацій охоплюють коло наукових проблем, які висвітлені у праці. Основні положення дисертації оприлюднено здобувачкою на 5 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Відтак констатуємо, що зміст основних результатів дисертації вповні висвітлено у публікаціях здобувачки Сюй На.

Дискусійні положення/зауваження до дисертації. Неунікнено значний обсяг досліджуваних у дисертації питань формує простір для міркувань і надає приводи для наукової дискусії, висловлення окремих зауважень і побажань, що в цілому не впливають на належний науковий рівень і позитивне враження від якості здійсненого дослідження.

Перше. Запропонована наукова концепція концертно-сценічного артистизму вокалістів з визначенням видів і специфіки їх функціонування розроблена здобувачкою на матеріалі зразків традиційної культури Китаю.

Виходячи на вищий рівень узагальнення, у підсумку обґрунтування концепції, доцільним убачається спроба визначення її якості як можливої універсальної моделі. Прокоментуйте, будь ласка, – на Вашу думку, чи можливо її спроеціювати на контексти інших національних музичних традицій (української, приміром), чи вона спрацьовує виключно в контексті китайської музичної культури?

Друге побажання стосується задіяного в дисертації концепту *художніх образів* китайських народних пісень. Як відомо, китайська культура, як і інші східні культурні традиції з глибокими коріннями, вирізняється значним ступенем консервативності. Національний інтонаційний і жанровий матеріал набуває якості художньо-інтонаційного образу, що акумулює національний спосіб мислення. Вочевидь, *«світ» художніх образів* (за Сюй На, с. 10 Анотації) як квінтесенція національного самовираження ієрархічно «вбудовується» у категоріальну систему «національний образ світу» – «картина світу» і постає увиразненням глибинних структур національної ментальності.

Відтак задіяння *«світу» художніх образів* (Сюй На) китайських народних пісень, що здатен акумулювати прояви національного мислення, уможливорює вихід на позамузичний простір для всебічного осмислення специфіки китайської традиційної музичної культури (народні пісні), а також способів виконавського втілення, що і враховано здобувачкою в аналітичних підрозділах.

Зважаючи на усталеність художніх образів, втілених у китайській народнопісенній традиції, правомірним (і можливим!) убачається їх пов'язання з архетипічними символами китайської культури на більш глибинному рівні, що увиразнюють фундаментальні закономірності художнього мислення, ширше – національний характер і врешті – національну китайську картину

світу.

До слова, теоретичну базу дослідження і список використаних джерел могли б збагатити новітні напрацювання дослідників із Китаю щодо національних філософсько-світоглядних і релігійних констант, важливих для розуміння специфіки національного музичного мислення. Зокрема, маємо на увазі дисертаційне дослідження Цинь Тянь «Образ рідного краю в фортепіанних творах китайських композиторів» (Харків, 2012). Окрім того, включення новітніх наукових розробок формує більш природне вивільнення від радянської і пострадянської методології.

Висловлені зауваження та запитання не знижують наукової цінності дисертаційного дослідження.

Загальний висновок щодо відповідності дисертаційного дослідження встановленим вимогам. Підсумовуючи, можемо констатувати, що дисертація на тему «Концертно-сценічний артистизм вокалістів у процесі виконання китайських народних пісень» Сюй На, представлену на здобуття ступеня доктора філософії і подану до захисту до разової ради НМАУ імені П.І. Чайковського, є самостійним, завершеним й оригінальним дослідженням. Його зміст та структура, заявлена актуальність теми, наукова новизна отриманих результатів, теоретико-практичне значення, а також результати, викладені у Висновках, слугують підставами для визнання праці такою, що відповідає чинним вимогам пп. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Авторка дисертації Сюй На заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 02 Культура і мистецтво, за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Кандидат мистецтвознавства, доцент,

доцент кафедри інтерпретології
та аналізу музики
Харківського національного університету
мистецтв імені І.П.Котляревського

І.А. Романюк